

Serbski prehistorikar a archeologa Jurij Józef Knebel zemřel (1934–2020)

Jurij Knebel (zady naprawo) w kruhu sobudželačerjow wotrjada stawizny Instituta za serbski ludospyt w meji 1971. (Foto: Serbski kulturny archiw)

Po dlěšej chorosći zemřel 14. apryla 2020 w starobje 86 lět serbski prehistorikar a archeologa Jurij Józef Knebel, kotryž je 34 lět w Instituce za serbski ludospyt skutkował. Wón słuša k tym fachowcam, kotřiž su k tomu přinošowali, zo je so kompleksny a diferencowany wobraz wo stawizniskim wuwicu Serbow předpołožiť móhl. Njebočički měješe wulki podžěl na přeslědženju zažnostawizniskich archeologiskich pomnikow w najwšelakorišich kónčinach staroserbskeho kraja.

Narodziwši so 24. měrca 1934 w swójbje chěžkarja-skałarja w Baćonju, wuchodźi we wonej małej cyrkwinskej a šulskej wjesce ludowu šulu. W lěće 1948 poda so na Budysku Serbsku wyšu šulu, hdžež 1952 maturowaše. Jeho wučerjej Anton Nawka a dr. Frido Mětsk staj jeho wosebity zajim za předmjet stawizny, wosebje za stawizny staro- a srjedzowěka, wubudźiłoj. Tuž zapisa so maturant w samsnym lěće na Filozofiskej fakulće Lipšćanskeje uniwersity za studij pra- a zažnych stawiznow/archeologije kaž tež mediewistiki. Nimo ekskursijow stachu so archeologiske wurywanja z wažnym wobstatkom wysookošulskeho wukubłanja. Tehdyši direktor Instituta za serbski ludospyt, prof. dr. Pawoł Nowotny, dopomha w lěće 1957 młodemu absolwentej a swojemu přichodnemu sobudželačerjej k studijnemu přebywanju w Pólskej. Knebel je tutón wukrajny přebytk derje wužiwał a zběraše nowe nazhonjenja na polu stawiznopisa, wobdželeše so na wurywanjach, nawukny pólsce a hač do kónca swojeho powołanskeho skutkowanja rozprawješe běžnje we wědomostnych a popularnowědomostnych periodikach wo wudobýčach NDRskeje kaž tež pólskeje archeologije.

Jeho wědomostna džělawasć w Instituce za serbski ludospyt w Budyšinje, we wotředze stawizny – tam je wot nazymy 1958 hač do 1992 skutkował – wobsahowaše prastawizny a zažne stawizny zapadnych Słowjanow, wosebje wšak stawizniske wuwice

Milčanow a Łužičanow w Hornjej a Delnjej Łužicy. Pod jeho wědomostnym nawodom su so archeologiske wurywanja na wšelakich starosłowjanskich, předewšěm staroserbskich sydlišćach a hrodziščach přewjedli, tak pola Libonja a Barta (wokrjes Budyšin), pola Tornowa (w tehdyšim wokrjesu Kalawa) a pola Kožlic a Niedowa (Delnja Šleska, Pólska). Nimo toho ma wón wulki podžěl na wuswětlenju najstaršich a zažnych stawiznow města Budyšina a jeho wuwica z kmjenoweho hrodzišća Milčanow k zažnemu měšćanskemu sydlišću w srjedźowěku, wo čimž swědči rjad jeho wědomostnych pojednanjow.

Serbski stawiznopis bě wusko integrowany do stawiznopisa NDR. Najwobšěrniše slědženja k słowjanskemu wobsydlenju wuchodnje Łobja a Solawy přewjedzechu so we (Wuchodno-)Berlinskim Centralnym instituce za stawizny akademije wědomosćow NDR. Ale tež na wšelakich uniwersitach wěnowachu so wědomostnicy we wobłuku zažnych stawiznow Słowjanam w Němskej, a to wosebje na tehdyšej Karla-Marxowej uniwersite w Lipsku. Tu zarjadowachu so tohorunja serbscy slědžerjo. Mediewist prof. dr. Jan Brankač (1930–1990), kotryž skutkowaše na Instituce za sorabistiku w Lipsku, měješe swoje kontakty hłownje w zažno- a srjedźowěkowsko-stawizniskich kruhach tuteje university. Archeologa Jurij Knebel wudžeržowaše swoje styki hłownje do wotdžěla za Stare stawizny a archeologiju w Berlinskim Centralnym instituce za stawizny akademije wědomosćow NDR pod wjednistwom prof. dr. Joachima Herrmanna (1932–2010). W tutym času wuwiwachu so interdisciplinarne zwiski mjez archeologiju, historiskej geografiju, onomastiku a zažnymi stawizniskimi slědženjami. Z toho profitowachu tohorunja serbscy wědomostnicy. Zjeće tutech slědženjow bě znata přiuručka, wudata wot awtorskeho kolektiwa pod nawodom Joachima Herrmanna, „Die Slawen in Deutschland“, kotraž dožiwi mjez 1970 a 1985 w cyłku štyri aktualizowane a rozšěrjene nakłady. Na tutym standardowym dźěle běchu tohorunja serbscy wědomostnicy wobdžěleni.

Wosebje wuske styki wudžeržowaše Jurij Knebel k swojemu koleze a přećelej Janej Brankačkej. Wobaj staj hižo při wudaću wažnjeje popularnowědomostneje knihi „Hrodzišća serbskich kmjenow. Pomniki našich prjedownikow“ (Budyšin 1958) derje kooperowaloj. Jeju zhromadne dźěło pokročowastaj při přenim dźělu štyrizwjazkowych „Stawiznow Serbow“ (1974–1979). Jurij Knebel měješe wědomostnu redakciju přenjeho zwjazka na starosći a přinošowaše z wjacorymi kapitlami k diferencowanemu předstajenju staroserbskeje doby wot 6. do 10. lětstotka.

Wo svojich slědžerskich rezultatach rozprawješe njebočićki na wšelakich mjezynarodnych kongresach słowjanskeje archeologije, tak we Wašawje, Berlinje, Bratislavje, Sofiji a w Kijewje. Nimo toho měješe podžěl na přihotowanju a realizaciji Budyskich konferencow sorabistiki, wjedžo z ekskursijemi po staroserbskej Łužicy.

Jurij Knebel angažowaše so z dobom popularnowědomostnje w serbskej a němskej zjawnosći. Hač běchu to Serbski rozhłós, Protyka, Pratyja, Rozhlad abo serbski dzenik – wjele pozicijow z jeho publikaciskeje lisćiny (cyłkownje 160 přinoškow) měrješe so na serbskeho posłucharja a čitarja. Najmlódsim Serbam kaž Němcam zblizi Tornowske hrodzišće jako paslenske łopjeno (1989). Dalše jeho nastawki w „Sächsische Zeitung“ dopomhachu tež němskim krajanam k nowym dopóznacam. Přinoški w Institutnym wědomostnym časopisu „Lětopis“ Instituta za serbski ludospyt, rjad B (stawizny) wotblyšćuja dźělowe čezišće Knebloweho skutkowanja. Jednaše so hłownje wo slědžerske konkluzije archeologiskich přepytowanjow staroserbskich hrodzišćow w Hornjej a Delnjej Łužicy kaž tež staropólskich sydlišćow w džensnišich šleskich kónčinach.

Jako Jurij Knebel 1992 ze Serbskeho instituta na wuměnk woteńdže a chorowatosće dla wědomostnje dale dźělać njemóžeše, bě pytnýc, kajku bolostnu džeru bě zawostajil.

Bohužel so wot toho časa na polu prastawiznow a archeologije w Budyskim slědzenišću hižo njedžěłaše. Přiwšěm so Jurij Knebel hdys a hdys pjera jimaše, publikujo wo staroserbskich hrodziščach, wo wuwicu „civitas Budusin“, wo tysacletnym Hodžiju (swojim dołholětnym bydlišću) abo wo dalšich temach ze stawiznow Milčanow a Łužičanow. Nastawki pisaše sam abo – kaž w poslednim času – w kooperaciji z dalšim přecelom a kolegu, němskim mediewistom a archeologu prof. dr. Gerhardom Billigom (1927–2019). Rady je kolega Jurij Knebel chodźił na wědomostne přednoški z archeologiskim ćežišćom.

Njeboćičkemu džěše čas žiwjenja tež wo to, na wysoku kulturu Słowjanow na teritoriju pozdžišeje Němskeje skedźbnić. Stupi so tradicionelnym tezam wo niskosći kultury tutech ludow napřećo. Budyske koleginy a Budyscy kolegojo kaž tež wšitycy jeho přeceljo a znaći z česćownosću na jeho cyłkowny žiwjenski puć spominaja.

Edmund Pjech